

unum enim sunt in Deo, et non solum hæc inter se eadem sunt in Deo, sed non aliud sunt quam ipse Deus: et quomodo mundus erat in Deo, antequam in se ipso esset, non mundus, sed Deus: et quomodo ubique totus sine loco, magnus sine quantitate, bonus sine qualitate: et quomodo omnia penetrat munda et immunda sine sui pollutione. Si enim lux ista visibilis omnia loca illustrat, et sterquilinia etiam penetrat sine fetore, et sine sui pollutione; quanto magis Deus, qui est invisibilis et incommutabilis lux, omnia penetrat, regit, sustinet, circumdat, illustrat, sine ulla mutatione vel pollutione, non solum cœlestia et terrestria, sed etiam infernalibus?

Tunc erit electis Dei trina visio, id est, corporalis, qua corpora cernentur; quorundam splendentia ut sol, quorundam ut luna, aliorum ut stellæ. Et spiritualis, qua similitudines corporum in spiritu et non

fallaci phantasia inspicient; qua visione etiam hodie fruuntur spiritus justorum post corporum claustra: et visio intellectualis, qua puro mentis oculo in spiritu Deum videbunt, et suas animas, et virtutes intimas, et spiritus angelicos. Tunc duplices Deo acturi sunt gratias, videlicet pro sua liberatione a perpetua damnatione, et pro honorum ineffabili retributione. Tunc communis omnium reus et hostis diabolus in conspectu electorum Dei damnabitur, cujus damnatio et intolerabilis pœna delectabile spectaculum præstabit electis. Tunc ardentissimo amore liberatorem suum et omnium honorum datorem amabunt, et sine fine et sine fastidio clamore cordis laudabunt Deum omnipotentem, benignum et misericordem: cui honor et gloria et nunc et per omnia sæcula sæculorum Amen.

ADMONITIO IN LIBRUM SUBSEQUENTEM.

Hoc opusculum circumferebatur etiam inter Bernardi opera, inscriptum *Scala claustralium, sive Tractatus de modo orandi*; sed nec illius esse Lovanienses censuerunt, et bene quidem. In codice enim Ms. Carthusiæ Coloniensis (sicuti in ultima editione Bernardi notatum est) præfixam habet epistolam cum ista epigrapha: *Epistola domini Guigonis Carthusiensis ad fratrem Gervasium de Vita contemplativa. Dilecto fratri suo Gervasio Fr. Guigo, delectari in Domino. Amare te ex debito teneor, quia prior me amare incœpisti; et rescribere tibi compellor, quia litteris tuis ad scribendum me prius invitasti. Quædam ergo quæ de spirituali exercitio claustralium excogitaveram, transmittere proposui; ut qui talia experiendo melius, quam ego tractando, didicisti, mearum iudex sis cogitationum et corrector. Et merito hæc nostri laboris initia tibi primitus offero, ut novellæ plantationis primitivos fructus colligas; quoniam de servitute Pharaonis, te delicata solitudine laudabili furto surripens, in ordinata castrorum acie collocasti, ramum de oleastro artificiose excisum prudenter inserens in oliva. Tum liber incipit: Cum die quadam, etc. Post extrema autem verba illa, pacem in idipsum, sic liber clauditur: Tu ergo frater, mi Gervasi, si quando datum tibi fuerit desuper prædictorum graduum celsitudinem conscendere, memento mei; et ora pro me, cum bene fuerit tibi; ut sic cortina cortinam trahat, et qui audit, dicat, Veni.*

SCALA PARADISI, LIBER UNUS.

CAPUT PRIMUM. *Descriptio quatuor graduum exercitationum spiritualium. Lectio. Meditatio. Oratio. Contemplatio.* Cum die quadam corporali manuum labore occupatus de spiritualis hominis exercitio cogitare cœpisssem, quatuor spirituales gradus animo cogitanti se subito obtulerunt, scilicet lectio, meditatio, oratio et contemplatio. Hæc est scala claustralium, qua de terra in cœlum sublevantur, gradibus distincta paucis, immensæ tamen et incredibilis magnitudinis. Cujus extrema pars terræ innixa est, superior vero nubes penetrat, et secreta cœlorum rimatur. Hi gradus sicut nominibus et numero sunt diversi, ita ordine et munere¹ sunt distincti. Quorum proprietates et officia quidem singula, quid circa nos efficiant, quomodo inter se invicem differant et præemineant, si quis diligenter inspiciat, quidquid laboris aut studii impenderit in eis, breve reputabit et facile, præ utilitatis et dulcedinis magnitudine. Est autem lectio, sedula Scripturarum cum animi intentione inspectio. Meditatio est studiosa mentis actio, occultæ veritatis notitiam ductu propriæ rationis investigans. Oratio est devota cordis² intentio in Deum, pro malis amovendis, et bonis adipiscendis. Contemplatio est mentis in Deum suspensæ quædam elevatio, æternæ dulcedinis gaudia degustans.

CAPUT II. *Descriptio officiorum quatuor graduum.* Assignatis ergo quatuor graduum descriptionibus,

restat ut eorum officia videamus. Beatæ igitur vitæ dulcedinem lectio inquirat, meditatio inveniat, oratio postulat, contemplatio degustat. Unde ipse Dominus dicit, *Quærite, et invenietis; pulsate et aperietur vobis* (Matth. vii, 7). *Quærite* legendo, *et invenietis* incedendo. *Pulsate* orando, *et aperietur vobis* contemplando. Lectio quasi solidum cibum ori apponit; meditatio masticat et frangit; oratio saporem acquirit; contemplatio est ipsa dulcedo, quæ jucundat et reficit. Lectio in cortice, meditatio in adipe, oratio in desiderii postulatione, contemplatio in adeptæ dulcedinis delectatione. Quod ut expressius videri possit, unum de multis supponam exemplum. In lectione audio, *Beati mundo corde, quoniam ipsi Deum videbunt* (Id. v, 8). Ecce breve verbum, sed suave et multiplici sensu refertum, ad pastum animæ quasi uvam ministravit; quam postquam anima diligenter inspexerit, dicit intra se, Potest aliquid boni esse, redibo ad cor meum, et tentabo si forte intelligere et invenire potero munditiam hanc: pretiosa enim et desiderabilis est res ista, cujus possessores beati dicuntur, quibus visio Dei, quæ est vita æterna, promittitur, quæ tot sacræ Scripturæ testimoniis collaudatur. Hoc ergo sibi plenius explicari desiderans, incipit hanc unam masticare et frangere, eamque quasi in torculari ponit; deinde excitat rationem ad inquirendum quid sit, et quomodo haberi possit hæc adeo pretiosa et desiderabilis munditia.

CAPUT III. *Meditationis officium. Scientia in malis,*

¹ Alias, merito.

² Alias, mentis.

non sapientia. Accedens ergo sedula meditatio, non remanet extra, non hæret in superficie litteræ, altius figit pedem, interiora penetrat, singula rimatur. Attente considerat quod non dixit, *Beati mundo corpore*, sed *corde*: quia non sufficit manus habere innoxias a malo opere, nisi et a pravis cogitationibus mundemur in mente. Quod auctoritate Prophetæ confirmatur dicentis, *Quis ascendet in montem Domini, aut quis stabit in loco sancto ejus? Innocens manibus et mundo corde* (*Psal. xxiii, 3 et 4*). Item considerat, quantum hanc cordis munditiam optabat idem propheta sic orans: *Cor mundum crea in me Deus* (*Psal. l, 12*). Et iterum: *Iniquitatem si aspexi in corde meo, non exaudiet Dominus* (*Psal. lxxv, 18*). Cogitat quam sollicitus erat in hac custodia beatus Job qui dicebat, *Pepigi sedus cum oculis meis, ne cogitarem quidem de virgine* (*Job xxxi, 1*). Ecce quantum arctabat se vir sanctus, qui claudebat oculos suos ne videret vanitatem; ne forte incautus aspiceret, quod postea invitus¹ desideraret. Postquam hæc et hujusmodi de cordis munditia pertractavit, incipit cogitare de ejus præmio; quam gloriosum et delectabile est videre faciem desideratam Domini, speciosi forma præ filiis hominum (*Psal. xlv, 3*); non esse jam abjectum et vilem, non habentem speciem qua vestivit eum mater sua synagoga; sed stola immortalitatis indutum, et coronatum diademate quo coronavit eum Pater suus in die resurrectionis et gloriæ, die quam fecit Dominus. Cogitat quod in illa visione erit satiety illa, de qua dicit Propheta, *Satiabor, cum apparuerit gloria tua* (*Psal. xvi, 15*). Videsne quantum liquoris emanavit ex minima uva, quantus ignis ex hac scintilla ortus est, quantum hæc modica massa, *Beati mundo corde, quoniam ipsi Deum videbunt* (*Matth. v, 8*), in incude meditationis extensa est? Sed quantum adhuc posset extendi, si accederet aliquis talia expertus? Sentio enim quod puteus altus est: sed ego ad hæc rudis², vas in quo pauca haurirem, vix inveni.

His anima facibus inflammata, his incitata desideriis, fracto alabastro suavitate unguenti præsentire incipit necdum gustu, sed quasi narium odoratu. Et hoc colligit quam suave esset hujus munditiæ sentire experientiam, cujus meditationem novit adeo esse jucundam. Sed quid faciet? Habendi desiderio exæstuat: sed non invenit apud se quomodo habere possit (*Joan. iv, 11*), et quanto plus inquit, plus silit; dum apponit meditationem, apponit et dolorem; quia silit³ dulcedinem quam in cordis munditia meditatio esse monstrat, sed non prægustat. Non enim est legentis atque meditantis hanc sentire dulcedinem, nisi data fuerit desuper. Legere enim et meditari tam bonis quam malis commune est. Et ipsi philosophi gentium, in quo summa veri boni consisteret, ductu rationis invenerunt: sed quia cum Deum cognovissent, non sicut Deum glorificaverunt (*Rom. i, 21*), sed de suis viribus præsumentes, dicebant, *Linguam nostram magnificabimus, labia nostra a nobis sunt* (*Psal. xi, 5*); non meruerunt percipere quod potuerunt videre. Evanuerunt in cogitationibus suis, et omnis eorum sapientia devorata est, quam eis contulerat humanæ studium disciplinæ, non spiritus sapientiæ, qui solus dat veram sapientiam; sapidam scilicet scientiam, quæ animam cui inhæsit, inestimabili sapore jucundat et reficit: et de illa dictum est, *Sapientia non intrabit in malevolam animam* (*Sap. i, 4*). Hæc autem a solo Deo est. Et sicut officium baptizandi Dominus concessit multis, potestatem vero et auctoritatem in Baptismo remittendi peccata sibi soli retinuit (unde Joannes antonomastice et discretive de eo dixit, *Hic est qui baptizat in Spiritu sancto* [*Joan. i, 33*]); sic de eo possumus dicere, *Hic est qui sapientiæ saporem dat, et sapidam ani-*

mæ¹ scientiam. Sermo siquidem datur multis, sed sapientia paucis, quam distribuit Dominus cui vult, et quomodo vult.

CAPUT IV. *Orationis officium.* Videns autem anima quod ad desideratam cognitionis et experientiæ dulcedinem per se non possit attingere, et quanto magis ad cor altum accedit, tanto magis exaltetur Deus; humiliat se, et confugit ad orationem, dicens, Domine, qui non videris nisi a mundis cordibus, investigavi legendo, meditando quæsi vi quomodo haberi possit vera cordis munditia, ut ea mediante vel ex modica parte possem te cognoscere. Quærebam vultum tuum, Domine, vultum tuum, Domine, quærebam (*Psal. xxvi, 8*). Diu meditatus sum in corde meo, et in meditatione mea exarsit ignis et desiderium amplius cognoscendi te (*Psal. xxxviii, 4*). Dum panem sacræ Scripturæ mihi frangis, in fractione panis magna cognitio est (*Luc. xxiv 30 et 31*); et quanto plus te cognosco, plus te cognoscere desidero; non jam in cortice litteræ, sed in sensu experientiæ. Nec hoc peto, Domine, propter merita mea, sed pro tua misericordia. Fateor enim quia indigna et peccatrix sum; sed et catelli edunt de micis quæ cadunt de mensa dominorum suorum (*Matth. xv, 27*). Da mihi, Domine, arrham hæreditatis futuræ, saltem guttam cœlestis pluvie, qua refrigerem sitim meam, quia amore ardeo.

CAPUT V. *Contemplationis officium.* His et hujusmodi ignitis eloquiis suum inflammat desiderium: sic ostendit suum affectum: istis incantationibus advocat sponsum. Dominus autem, cujus oculi super justos, et aures ejus non solum ad preces, sed ipsas preces eorum non exspectat donec sermonem finierint, sed medium orationis cursum interrumpens festinus ingerit se, et animæ desideranti festinus occurrit cœlestis rore dulcedinis circumfusus, unguentis optimis delibutus animam fatigatam recreat, esurientem reficit, aridam impinguat, et facit eam terrenorum oblivisci, memoria sui eam mirabiliter fortificando, vivificando, et inebriando, ac sobriam reddendo. Et sicut in quibusdam carnalibus officiis adeo vincitur carnalis concupiscentia, quod omnem usum rationis amittit, et fit homo quasi totus carnalis: ita merito in hac superna contemplatione ita consumuntur et absorbentur carnales motus ab anima, ut in nullo caro spiritui contradicat, et fiat homo quasi totus spiritualis.

CAPUT VI. *Spiritus sancti ad animam venientis signa.* O Domine, quomodo comperiemus quando hæc facies, et quod signum adventus tui? Numquid hujus consolationis et lætitiæ testes et nuntii sunt suspiria et lacrymæ? Si ita est, nova est antiphrasis ista, et significatio inusitata. Quæ enim conventio consolationis ad suspiria, lætitiæ ad lacrymas? si tamen istæ dicendæ sunt lacrymæ, et non potius roris interioris desuper intusi superfluens abundantia, et ad interioris ablutionis indicium exterioris hominis purgamentum: ut sicut in baptismo puerorum per exterioris ablutionem significatur et figuratur interioris animæ ablutio, ita hic e contra exterioris ablutionem interior præcedat purgatio. O felices lacrymæ, per quas maculæ interiores purgantur, per quas peccatorum incendia extinguuntur! *Beati qui sic lugetis, quia ridebitis* (*Id. v, 5*). In his lacrymis agnosce, o anima, sponsum tuum, amplectere desideratum. Nunc torrente te voluptatis inebria (*Psal. xxxv, 9*), suge ab ubere consolationis ejus lac et mel. Hæc sunt miranda munuscula et solatia quæ dedit tibi sponsus tuus, gemitus scilicet et lacrymæ. Adducit tibi potum in his lacrymis in mensura. Hæc lacrymæ sunt tibi panes die ac nocte (*Psal. xli, 4*); panes utique confirmantes cor hominis (*Psal. ciii, 15*), et dulciores super mel et favum. O Domine, si adeo sunt dulces istæ lacrymæ, quæ ex memoria et desiderio tui exci-

¹ Pro, *aspiceret.... invitus*, Er-Lugd. et Ven. habent, *re-spiceret.... intus*. M.

² Apud Bernard., *tiro*; et abest vobis, *vas*.

³ Alias, *non sentit*: et mox, *præstat*; loco, *prægustat*.

¹ Apud Bernard., *animam*: et mox omittitur vox, *scientiam*.

tantur, quam dulce erit gaudium, quod ex manifesta tui visione capietur? Si adeo dulce est flere pro te, quam dulce erit gaudere de te? Sed quid hujusmodi secreta colloquia proferimus in publicum? Cur ineffabiles et inenarrabiles affectus verbis communibus conamur exprimere? Inexpertum talia non intelligunt; nisi ea expressius legant in libro experientiae, quos ipsa doceat unctio. Aliter autem littera exterior non prodest quidquam legenti. Modicum sapida est lectio exterioris litterae, nisi glossam et interiorum sensum sumat ex corde.

CAPUT VII. De gratiae occultatione. O anima, diu protraximus sermonem. Bonum enim erat nos hic esse, cum Petro et Joanne contemplari gloriam sponsi, et diu manere cum illo, si vellet hic fieri non duo, non tria tabernacula, sed unum, in quo essemus simul, et simul delectaremur. Sed jam dicit sponsus, Dimitte me; jam enim ascendit aurora, jam lumen gratiae et visitationem quam desiderabas accepisti. Data ergo benedictione, mortificato nervo femoris, et mutato nomine de Jacob in Israel, paulisper secedit sponsus diu desideratus, cito elapsus. Subtrahit se tam a praedicta visione, quam a dulcedine contemplationis: manet tamen praesens quantum ad gubernationem, quantum ad gloriam, quantum ad unionem¹.

CAPUT VIII. Cur ita ad tempus occultetur. Sed ne timeas, o sponsa, ne desperes, ne existimes te contemni, si paulisper tibi subtrahit sponsus faciem suam. Omnia ista cooperantur tibi in bonum, et de accessu et recessu lucrum acquiris. Tibi venit, tibi et recedit. Venit ad consolationem, recedit ad cautelam: ne magnitudo consolationis extollat te: ne si semper apud te sit sponsus, incipias contemnere sodales; et hanc continuam visitationem non jam gratiae attribuas, sed naturae. Hanc autem gratiam cui vult et quando vult sponsus tribuit, non quasi jure haereditario possidetur. Vulgare proverbium est, quod nimia familiaritas parit contemptum. Recedit ergo, ne forte nimis assiduus contemnatur, et absens magis desideretur, desideratus avidius quaeratur, diu quaesitus tandem gratius inveniatur. Praeterea si nunquam desset hic consolatio (quae respectu futurae gloriae, quae revelabitur in nobis, aenigmatica est et ex parte [I Cor. xiii, 12]), putarem forte hic habere civitatem manentem, et minus inquireremus futuram (Hebr. xiii, 14). Ne ergo exsilium deputemus pro patria, arrham pro pretii summa; venit sponsus, et recedit vicissim, nunc consolationem afferens, nunc universum stratum nostrum in infirmitate commutans: paulisper nos permittit gustare quam suavis est, et antequam plene sentiamus se subtrahit; et ita quasi alis expansis supra nos volitans, provocat nos ad volandum. Quasi dicat, Ecce parum gustastis quam suavis sum et dulcis; sed si vultis plene saturari hac dulcedine, currite post me in odorem unguentorum meorum, habentes sursum corda, ubi ego sum in dextera Dei Patris. Ibi videbitis me, non per speculum in aenigmate, sed facie ad faciem: et plene gaudebit cor vestrum, et gaudium vestrum nemo tollet a vobis.

CAPUT IX. Quam caute tunc se gerere quisque debeat. Sed cave tibi, o sponsa; quando absentat se sponsus, non longe abibit; etsi non vides eum, ipse tamen videt te semper, plenus oculis ante et retro; nunquam potes eum latere. Habet etiam circa te nuntios suos spiritus, quasi sagacissimos exploratores; ut videant quomodo absente sponso converseris; et accusant te coram ipso, si aliqua signa lasciviae et scurrilitatis in te deprehenderit. Zelotypus est sponsus iste. Si forte alium amatorem acceperis, si aliis magis placere studueris; statim discedet a te, et aliis adhærebit adolescentulis. Delicatus est sponsus iste, nobilis et dives est, speciosus forma praefiliis hominum (Psal. xliv,

5); et ideo non nisi speciosam dignatur habere sponsam. Si viderit in te maculam sive rugam, statim avertet oculos. Nullam enim immunditiam potest sustinere. Esto ergo casta, esto verecunda et humilis; ut sic a sponso tuo merearis frequenter visitari. Timeo ne diutius detinuerit nos sermo iste; sed ad haec compulsi me materia fertilis pariter et dulcis; quam ego non protrahebam spontaneus, sed nescio qua ejus dulcedine trahebar invitus.

CAPUT X. Recapitulatio. Quam praedicti gradus inter se concatenati. Ut ergo quae diffusius dicta sunt, simul juncta vel unita melius videantur, praedictorum summam recapitulando colligamus. Sicut in praedictis exemplis praenotatum est, videri potest quomodo praedicti gradus cohæreant; et sicut temporaliter, ita et causaliter se praecedant. Lectio enim quasi fundamentum prima occurrit, et data materia mittit nos ad meditationem. Meditatio vero quid appetendum sit diligentius inquirat, et quasi effodiens thesaurum invenit et ostendit; sed cum per se obtinere non valeat, mittit nos ad orationem. Oratio se totis viribus erigens ad Dominum, impetrat thesaurum desiderabilem, contemplationis suavitatem. Haec autem adveniens praedictorum trium laborem remunerat, dum caelestis rore dulcedinis animam sitientem inebriat. Lectio ergo est secundum exterius exercitium; meditatio secundum interiorem intellectum; oratio secundum desiderium; contemplatio super omnem sensum. Primus gradus est incipientium. Secundus est proficientium. Tertius est devotorum. Quartus beatorum.

Hi autem gradus ita concatenati sunt, et vicaria opera sibi invicem deserviunt, quod praecedentes sine subsequentibus aut parum aut nihil prosint; sequentes vero sine praecedentibus, aut raro, aut nunquam haberi possint. Quid enim prodest lectione continua tempus occupare, sanctorum gesta et scripta legendo transcurrere, nisi ea etiam masticando et ruminando, succum eliciamus, et transglutiendo usque ad cordis intima transmittamus; ut ex his diligenter consideremus statum nostrum, et studeamus eorum opera agere, quorum facta cupimus lectitare? Sed quomodo haec cogitabimus, aut quomodo cavere poterimus, ne falsa aut inania quaedam meditando, limites a sanctis patribus constitutos transeamus; nisi prius circa hujusmodi ante ex lectione aut ex auditu fuerimus instructi? auditus enim quodam modo pertinet ad lectionem. Unde solemus dicere, non solum libros ipsos nos legisse, quos nobis ipsis vel aliis legimus, sed etiam illos quos a magistris audivimus. Item quid prodest homini, si per meditationem quae agenda sunt videat, nisi orationis auxilio et Dei gratia ad ea obtinenda convalescat? *Omne siquidem datum optimum, et omne donum perfectum desursum est, descendens a Patre luminum (Jacobi 1, 17): sine quo nihil possumus facere; sed ipse in nobis facit opera, non tamen omnino sine nobis. Cooperatores enim Dei sumus (I Cor. iii, 9), sicut dicit Apostolus. Vult siquidem Deus ut eum oremus, et ut ei adveniendi et praestolanti ad ostium, aperiamus sinum voluntatis nostrae, et ei consentiamus. Hunc consensum exigebat a Samaritana, quando dicebat, *Voca virum tuum: quasi diceret, Volo tibi infundere gratiam, tu applica liberum arbitrium. Orationem exigebat ab ea, cum dicebat, Tu si scires donum Dei, et quis est qui dicit tibi, Da mihi bibere, forsitan petisses ab eo aquam vivam.* Hoc audito quasi ex lectione mulier instructa, meditata est in corde suo bonum sibi fore et utile habere hanc aquam. Accensus ergo habendi desiderio, convertit se ad orationem, dicens, *Domine, da mihi hanc aquam, ut non sitiam amplius, neque veniam huc haurire aquam (Joan. iv, 16; 10, 15).* Ecce auditus verbi Domini, et sequens super eo meditatio incitaverunt eam ad orandum. Quomodo namque esset sollicita ad postulandum, nisi prius eam accendisset meditatio? Aut quid ei praecedens meditatio contulisset, nisi quae appetenda monstrabat, sequens oratio impetrasset? Ad hoc ergo ut fructuosa sit meditatio, oportet ut sequatur orationis devotio;*

¹ Apud Bernard. haec non sunt, quantum ad gloriam, quantum ad unionem.

cujus quasi effectus est contemplationis dulcedo.

CAPUT XI. *Quam imperfecti sine se invicem. Contemplantium felicitas.* Ex his possumus colligere, quod lectio sine meditatione arida est, meditatio sine lectione erronea, oratio sine meditatione tepida, meditatio sine oratione infructuosa; oratio cum devotione contemplationis acquisitiva; contemplationis adeptio sine oratione, aut rara, aut miraculosa. Deus enim cujus potentiae non est numerus vel terminus, et cujus misericordia super omnia opera ejus, quandoque ex lapidibus suscitavit filios Abraham, dum duros et nolentes acquiescere cogit ut velint: et ita quasi prodigus, ut vulgo dici solet, bovem cornu trahit, quando non vocatus se infundit. Quod etsi quandoque aliquibus legimus contigisse, ut Paulo et quibusdam aliis; non tamen ideo debemus nos quasi Deum tentando divina praesumere, sed facere quod ad nos pertinet, legere scilicet et meditari in lege Dei; orare¹ ipsum, ut adjuvet infirmitatem nostram, et videat imperfectum nostrum: quod ipse docet nos facere, dicens, *Petite, et accipietis; quaerite, et invenietis; pulsate, et aperietur vobis* (Matth. vii, 7). Nunc enim *regnum caelorum vim patitur, et violenti rapiunt illud* (Id. xi, 12). Ecce expressis distinctionibus perspici possunt praedictorum graduum proprietates quomodo sibi cohaereant, et quid singuli in nobis efficiant.

Beatus homo cujus animus a caeteris negotiis vacuus, in his quatuor gradibus versari semper desiderat, qui venditis universis quae habuit, emit agrum illum; in quo latet thesaurus desiderabilis (Id. xiii, 44); scilicet vacare et videre quam suavis est Dominus; qui in primo gradu exercitatus, in secundo circumspectus, in tertio devotus, in quarto supra se levatus, per has ascensiones quas in corde suo disposuit, ascendit de virtute in virtutem, donec videat Deum deorum in Sion. Beatus cui in hoc supremo gradu, vel modico tempore conceditur manere; qui vere potest dicere, Ecce sentio gratiam Domini, ecce cum Petro et Joanne gloriam ejus in monte contemtor, ecce cum Jacob plerumque Rachelis amplexibus delector. Sed caveat sibi iste, ne post contemplationem istam, qua elevatus fuerit usque ad caelos, inordinato casu corrumpatur usque ad abyssos: nec post Dei visionem² ad lascivos mundi actus et carnis illecebras convertatur. Cum vero mentis humanae acies infirma, veri luminis illustrationem diutius sustinere non poterit, ad aliquem trium graduum, per quos ascenderit, leviter et ordinate descendat; et alternatim modo in uno, modo in altero, secundum modum³ liberi arbitrii pro ratione loci et temporis demoretur, tanto jam Deo vicinior, quanto a primo gradu remotior. Sed heu fragilis et miserabilis humana conditio! Ecce ductu rationis et Scripturarum testimoniis aperte videmus in his quatuor gradibus bonae vitae perfectionem contineri, et in his spiritualis hominis exercitium debere versari. Sed quis est qui hunc vivendi tramitem te-

¹ Alias hic additur, *vel amare.*

² Alias, *post factam visitationem.*

³ Alias, *motum.*

neat? Quis est hic? et laudabimus eum. Velle multis adjacet, sed perficere paucis. Et utinam de istis paucis essemus!

CAPUT XII. *Quatuor causae ab his gradibus retrahentes.* Sunt autem quatuor causae quae retrahunt nos plerumque ab istis gradibus, scilicet, inevitabilis necessitas, honestae actionis utilitas, humana infirmitas, mundialis vanitas. Prima est excusabilis, secunda tolerabilis, tertia miserabilis, quarta culpabilis. Cur culpabilis? Illis enim quos hujusmodi novissima causa a sancto proposito retrahit, melius erat gloriam Dei non cognoscere, quam post agnitam retro ire. Quam utique excusationem habebit iste de peccato? Nonne ei juste potest dicere Dominus, Quid debui tibi facere, et non feci? Non eras, et creavi te; peccasti, et diaboli servum te feceras, et redemi te; in mundi circumitu cum impiis currebas, et elegi te; dederam tibi gratiam in conspectu meo, et volebam facere apud te mansionem, tu vero despexisti me, et non solum sermones meos, sed me ipsum projecisti retrorsum, et ambulasti post concupiscentias tuas. Sed, o Deus bone, suavis et mitis, amicus dulcis, consiliarius prudens; adjutor fortis: quam inhumanus, quam temerarius est qui te abjicit, qui tam humilem, tam mansuetum hospitem a suo corde repellit! O quam infelix et damnosa commutatio, Creatorem suum abjicere, et pravas noxiasque cogitationes recipere! Illud etiam secretum cubile Spiritus sancti, secretum cordis, quod paulo ante caelestibus gaudiis intendebat, tam subito immundis cogitationibus et peccatis tradere conculcandum! Adhuc in corde calent sponsi vestigia; et jam intromittuntur adulterina desideria. Male conveniens et indecorum est aures quae modo audierunt verba quae non licet homini loqui (II Cor. xii, 4), tam cito inclinari ad fabulas et detractiones audiendas; oculos, qui sacris lacrymis modo baptizati erant, repente converti ad videndas vanitates; linguam quae modo dulce epithalamium decantaverat, quae ignitis et persuasoriis eloquiis suis cum sponso reconciliaverat sponsum, et introduxerat eam in cellam vinariam (Cant. ii, 4), iterum converti ad vana eloquia, ad scurrilitates, ad concinnandum dolos, ad detractiones. Absit a nobis, Domine. Sed si forte ex humana infirmitate ad talia dilabimur, non ideo desperemus, sed iterum recurramus ad clementem medicum, qui suscitavit de terra inopem, et erigit de stercore pauperem (Psal. cxii, 7): et qui non vult mortem peccatoris (Ezech. xxxiii, 11), iterum curabit et sanabit nos.

Jam tempus est ut epistolae finem imponamus. Oremus ergo Deum, ut impedimenta quae nos ab ejus contemplatione retrahunt, in praesenti nobis mitiget, in futuro nobis penitus auferat: qui per praedictos gradus de virtute in virtutem nos perducatur, donec videamus Deum deorum in Sion (Psal. lxxxiii, 8). Ubi electi non guttatim, non interpolatim percipient divinae contemplationis dulcedinem; sed torrente voluptatis indesinenter repleti habebunt gaudium, quod nemo tollet ab eis, et pacem incommutabilem, pacem in idipsum.

ADMONITIO IN SUBSEQUENTEM LIBRUM.

Honorius Augustodunensis in libro de Luminaribus Ecclesiae recenset editum a se opus, cui titulus, *Cognitio vitae, de Deo et vita aeterna*. Hoc ipsum est argumentum libri subsequentis, qui cum de Deo et vita aeterna totus sit, appellatur tamen sive tantum *Cognitio vitae*, ut in vetere codice Audoenensi, qui aetate fere Honorii scriptus videtur; sive ut in impressis, *De cognitione verae vitae*, quanquam vocem *verae* titulus in quadam Jodoci Badii editione non habeat. Nemo vero est qui hic Honorium Augustodunensem, si modo alia ipsius opuscula viderit, non facile agnoscat. Solet ille imprimis eam methodum, quae in hoc libro servatur, consecrari, dialogi forma res tractare, et colloquentes cum magistro discipulos inducere, qui ei semper in dialogi fine bene precantur. Et quidem hic loco *Discipuli*, substitutum ubique fuerat *Fratres*; sed erratum ad Audoenense exemplar correximus. Praeterea Anselmum imitari amat Honorius, et ipsius non tantum doctrinam tradere, sed etiam quasdam interdum voces usurpare, ut cum hic *summum Spiritum* appellat Deum sive Spiritum sanctum, cum

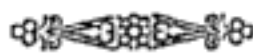
toties adhibet particulam *amplius*, ubi ad alias et alias probationes disputando pergendum est, etc. Eosdem autem sensus et ipsissimam Anselmi doctrinam ex ipsius Monologio expressam reperies atque huc translata. Deinde scholas redolet opusculum, atque eo nomine non indignum est Honorio, qui se ipse scholasticum in libro de Luminaribus Ecclesiæ vocat. Ad hæc instructus etiam est liber præfatione ejusdem generis ac cæteri fere libri Honorii Augustodunensis, cui proprium aut solemne est, in suorum opusculorum exordio tum de invidis suis conqueri; ut facit in libris de Imagine mundi, de Luminaribus Ecclesiæ, de Prædestinatione et libero arbitrio: tum opusculi cujusque titulum proponere et explicare; quemadmodum in libris de Gemma animæ, de Imagine mundi, et in Sigillo B. Mariæ; quod quidem etiam in libro de Prædestinatione præstitit saltem in fine. Fatendum porro est, opus cui Elucidario nomen in Anselmi Appendice, iisdem iudiciis et argumentis Honorio eidem adjudicari posse; tametsi occurrant in isto opere nonnulla haud satis consentanea cum aliis Honorii opusculis, qualis illa est liberii arbitrii definitio, lib. 2, cap. 2, data, *Libertas eligendi bonum et malum*: quam in libro de Prædestinatione et Libero Arbitrio minime probat Honorius: qui nimirum profecisse sive sententiam mutasse credendus est post scriptum Elucidarium, quod inter opuscula sua primo ipse loco recenset. Cæterum ipsismet Græcis cognitus fuit tractatus iste de Cognitione veræ vitæ. Ejus quippe fragmentum græco idiomate una cum excerptis aliis Latinorum quorundam scriptorum, puta Leonis Magni et Hilarii græce pariter inventis, prodiit Basileæ, anno 1578, cura Leunclavii, qui ea fragmenta ex Joan. Sambuci bibliotheca eruens latinitati restituit. Illud ipsum de cognitione veræ vitæ fragmentum exstat in Monachiensis bibliothecæ codice Ms. 415, cum Bessarionis opusculis junctum, sicuti videre est in Indice ejusdem bibliothecæ ad calcem Apparatus Possevini vulgato. Incipit autem fragmentum in hæc verba: Ἀδελφοὶ ὡςπερ τὸ τῆς σαρκὸς βῆρος πιέζει τὴν ψυχὴν. *Fratres, quemadmodum pondus carnis animam aggravat, sic, etc.*, ductum scilicet ex subsequentis libri cap. 10, et circa finem capitis 18 (omisso tamen capite 15) desinit. Fragmento titulus græce est: Τοῦ ἁγίου Ἀυγουστίνου περὶ Τριάδος, ἐκ τοῦ βιβλίου τοῦ περὶ τῆς γνώσεως τῆς ἀληθοῦς ζωῆς ἐπιγραφόμενου, ἐν ᾧ ὡς ἐν διαλόγῳ ἐρωτᾷται μὲν οἱ ἀδελφοὶ, ἀποκρίνεται δὲ ὁ διδάσκαλος. *Sancti Augustini de Trinitate, ex libro qui de Cognitione veræ vitæ inscribitur, in quo tanquam in dialogo Fratres interrogant, Magister respondet.* Vidēs Græcos incidisse in latinum exemplar jam depravatum, in quo non modo adscribatur opus Augustino, sed præterea *Discipuli* mutati erant in *Fratres*. Isthæc porro mutatio alterius in titulo depravationis causa et occasio fuit (nisi forte mutationes illas eodem tempore factas esse velis): scilicet in quodam Regiæ bibliothecæ Ms. non admodum vetere, qui notatur 4546, iste titulus huic operi præfixus legitur: *Incipit liber beati Augustini de Cognitione veræ vitæ, quem fecit fratribus heremitis in monte Pysano, ipso existente fratre, anno ætatis suæ xxxi.* Et sicut suppositi sunt, *Fratres* loco *Discipuli*; ita loco *Magister* ubique suppositus *Augustinus*.

COGNITIO VITÆ,

SEU

DE COGNITIONE VERÆ VITÆ

LIBER UNUS.

CAPUT PRIMUM. *Rationalis natura ad quid facta. Operis suscepti ratio. Ejus nomen.* Sapientia Dei, quæ os muti aperuit (Matth. ix, 33), et rudibili animali humana verba formare tribuit (Num. xxii, 28), me quoque non solum sermone, sed etiam scientia imperitum ad fandum impellit, atque per se ac de se intellecta aliis pie innotescere compellit. Hujus ergo instinctu ad utilitatem, ut spero, plurimorum, iterum committo me corrodendum dentibus invidorum, et forsitan confovendum¹ cordibus vitæ dilectorum: cum Christus veritas et vita dicat, *Hæc est vita æterna, ut te solum verum Deum cognoscant* (Joan. xvii, 3). Constat profecto naturam rationalem ad hoc solum factam, ut factorem suum verum Deum intelligat, intelligendo diligit, diligendo in eo, qui est æterna vita, æternaliter beate vivat. Divinitatis ergo essentiam rationabiliter investigare, est ad vitam æternam festinare: hanc vero negligendo ignorare, est utique ad mortem indeficientem properare: quia nimirum hic

ab ea ignorabitur, dum quandoque a beata vita sequestrabitur. Quamobrem cum de hac præclara materia plurimi sanctorum Patrum multa gloriosa conscripserint, ipsamque rem simplicioribus obscuriorem quodam modo reddiderint; libet me per hæc condensa quasi quamdam semitam stilo complanare, quæ infirmis intellectibus relicto erroris devio, per planum veritatis liceat libere ambulare. Sed hic quilibet invidus nebulosa facie mihi fortassis occurrit, et virus diu sub livido corde concretum in me acerbiter evomit. Quid tu, inquires, tentas ligna silvis importare, aut redundantem mari undam instillare conaris? Hujus tam mordacis mordacem dentem hæc petra retundat, et venenum malitiose evomitum in viscera ipsius denovo torquenda¹ refundat. *Invidia diaboli intravit mors in orbem terrarum: imitantur illum qui sunt ex parte illius* (Sop. ii, 24, 25). O invidie infelix, qui aliena felicitate torqueris, alieno damno depasceris, ipsis rebus probas te ex parte ejus esse, qui invides aliis

¹ Sic Ms. Audoenensis. At Medardensis, *construendum. Editi, confodiendum.*

¹ Editi, *retorquendo.*